

# **BİLKENT ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ TEZLER VERİTABANI**

## **1- Kütüphane ve BLISS'in tarihçesi**

Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi 1986 yılında 300 adet yabancı dergi aboneliği ve 5000'e yakın kitap koleksiyonu ile hizmet vermeye başlamıştır. Şubat 1988 tarihinde kütüphane otomasyon sistemi Data General donanımı ile hizmete geçmiştir. Bugün BLISS-UNIX versiyonu ile kataloglama, katalog taraması, satın alma (sipariş), dolaşım (ödünç verme), güvenlik, WEB taraması, sayım, istatistik, bakım ve hizmet programları modülleri ilgili birimlerde kullanılmaktadır. Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi 31.12.2002 tarihi itibariyle çeşitli türlerden 450.000'e yakın yayın ve 3135 adet basılı süreli yayın abonesini içeren ve okuyucuya 5550 adet online süreli yayına erişim imkanları da sunan bir koleksiyona sahiptir. Bu koleksiyonda 2200'ün üstünde tez mevcuttur.

## **2- Bilkent Üniversitesi Kütüphane Koleksiyonunda Tezlerin Kayıt Tarihçesi**

1990 yılı itibariyle tezlerin öncelikle kısa bibliyografik künye bilgileri MARC formatında girilerek okuyucunun yayına veritabanında biran önce erişmesi sağlanmıştır. Daha sonra sınıflama numarası ve konu başlıkları ilave edilerek kataloglama işlemi tamamlanmıştır. YÖK Başkanlığı tarafından gönderilen 11.01.1999 tarihli yazıda (ek 1) "Enstitülerde yapılmakta olan lisansüstü tezlerin gerek Türkçe gerekse yabancı dildeki özetlerinin 1999 yılı itibariyle Üniversitelerin web sayfalarında "tez özetleri" başlığı altında yayınlanmasına, ayrıca mümkün olduğu kadar önceki yıllarda hazırlanan tezleri de kapsayacak bir çalışma başlatılması" doğrultusundaki karar bildirilmiştir. Bu karar uyarınca Mart 1999 tarihinde, tezlere ait MARC kayıtlarına Türkçe ve İngilizce özet bilgilerinin eklenmesine başlanmıştır. Bu işlem geriye dönük olarak koleksiyonda mevcut tüm tezler için yapılmıştır. Bazen birkaç sayfaya erişebilen özetleri kaydedebilmek için BLISS-Kataloglama modülünde gerekli kapasite artırımları yapılmıştır (örneğin 520 tag (summary) alanının genişletilmesi).

Daha sonra elektronik kütüphane oluşturma girişimi olarak tezlerin tam metinlerini elektronik ortamda gösterme çalışmalarına başlanmıştır. 27.09.2001 tarihli Kültür Bakanlığı'ndan gönderilen yazı (ek 2) ile bildirilen “Üniversiteniz bünyesinde hazırlanan tezlerin üniversiteniz web sayfasında yayımlanması, tezleri hazırlayan kişilerin bunları 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun ilgili maddeleri çerçevesinde tezlerin internet ortamında yayınlanması, tezlerin eser sahibi tarafından üniversiteye teslimi sırasında bu hususta izin verilmiş olmasına bağlıdır” kararı ile tezin sahibinden, tezini elektronik ortamda sunma iznini alma şartını yerine getirmek için aşağıda örneği bulunan “Tez Veritabanı Kabul ve İzin Belgesi” (ek 3) geliştirilip enstitülere gönderilmiştir. Eylül 2000 tarihinden itibaren Bilkent Üniversitesi'ne verilen bütün tezlerin tam metinlerini içeren disket/CD ve basılı internette yayın izin formu ile birlikte alınmaya başlanmıştır. Bu tarihten önceki tezler için izin belgesi elde edilebilenlerin tarayıcıdan geçirilerek tam metin olarak erişilebilir hale getirilmesi düşünülmektedir. Tezlerin tam metin gösterimi ile ilgili BLISS-Katalog modülünde 856 tagı kullanılmıştır. BLISS'in üzerinde çalıştığı SUN Enterprise 4500 sistemi yeterli işlemci gücü ve disk alanına sahip olduğu için tez projesi için ek bir donanıma ihtiyaç duyulmamıştır.

### **3- Elektronik Tez İçeriği Uygulaması**

Rektörlükten Enstitülere gönderilen yazı (ek 4) ile öğrencilerin tezlerini mezuniyet işlemleri öncesinde hem basılı hem de manyetik ortamda Kütüphane Müdürlüğü Otomasyon Birimi'ne teslim etmeleri gerektiği belirtilmiştir. Eylül 2000 tarihinden itibaren Bilkent Üniversitesi'ne verilen tezlerin tam metinleri elektronik formatta ve tez sahibinin yayın iznini içeren bir form ile kütüphaneye alınmaktadır.

### **4- Tezlerin Veritabanına Aktarılması ve Karşılaşılan Problemler**

Bilkent Üniversitesi'ne verilen tezlerin bibliyografik bilgilerine hem Üniversite Kütüphane Veritabanı'ndan hem de Tezler Veritabanı'ndan ulaşılabilmektedir. Tezlerin tam metinlerine de internet aracılığı ile her iki veritabanından ulaşılabilmektedir. Eylül 2000 tarihinden itibaren Bilkent Üniversitesi'ne verilen tezlerin tam metinleri bu veritabanlarında mevcuttur. Bu tarihten önce yayınlanmış tezlerden PS ya da PDF formatında kopyası elde edilebilenler de veritabanlarına koyulmuştur. Daha önce bahsedildiği gibi bu tarihten önce yayınlanan ve tam metinleri mevcut olmayan tezlerin Türkçe ve İngilizce özet bilgileri veritabanlarında mevcuttur.

Tezin kütüphaneye geldikten sonraki işlem sırası şöyledir;

Tezi kabul edilen öğrenci mezuniyet işlemleri öncesi hem basılı hem de manyetik ortamdaki (disket veya CD ile) tezini, imzalanmış Tez Veritabanı Kabul ve İzin Belgesi eşliğinde Kütüphane Otomasyon Birimi'ne teslim etmektedir. Öğrenci bu belgeyi imzalamış olmakla tezinin internete koyulmasını kabul etmiş bulunmaktadır. Otomasyon Birimi'nde basılı tez ve manyetik ortamda alınmış tam metin detaylı olarak kontrol edilir. Özellikle tezin basılısı ile getirilen dosyanın içeriğinin bire bir aynı olmasına dikkat edilir. Sayfa sayısı, basılısının içerdiği her türlü tablo, resim ya da alıntılar getirilen dosyadaki ile aynı olmalıdır. Kontrol sonucunda çıkan hatalar ya da eksiklikler eğer kütüphane tarafından giderilebiliyorsa (metinde kaymalar, sayfa sayısı ayarı, vs.) öğrenciye ek bir yük getirmeden Birim'de düzeltilmektedir. Manyetik ortamda alınan tezde eksiklikler varsa öğrenciden bunları tamamlaması istenir. Enstitülere başlangıçta gönderilen yazı ile manyetik ortamda alınacak tezin formatı PostScript veya PDF olarak belirtilmiş olmakla birlikte bu imkanı olmayan öğrencilerden txt veya doc formatında dosyalar da alınabilmektedir.

Öğrenciler genellikle tezlerini birden fazla dosyalar halinde getirmektedir. Öğrenciler, özellikle tezin giriş kısmında numarasız sayfalar, Romen rakamlı sayfalar ve "Giriş" sayfalarını birleştirmekte problem yaşadıkları için parçalara ayrılmış halde teslim etmektedirler. Kontrol yapıldıktan sonra, bu dosyalar PDF formatına çevrilip, basılıdaki sıraya göre birleştirilip tek bir dosya haline getirilmektedir. Eğer öğrenci tezini PS formatta da getirebiliyorsa, iki formatta da teze elektronik ortamda erişim mümkün olmaktadır. Otomasyon Birimi kontrolü tamamladıktan sonra "Tez Veritabanı Kabul ve İzin Belgesi"ni onaylayıp tez sahibine teslim etmektedir. Formun bir kopyası ve orijinal CD/disket kütüphanede saklanmaktadır. Öğrenci onaylanmış formu bağlı olduğu Enstitüye teslim etmektedir. Böylece mezun olma koşullarından biri tamamlanmış olmaktadır.

Tezin basılısı Sağlama Birimi'ne gönderilir ve bu noktadan sonra her materyal için uygulanan işlemlerden geçer. Tez Katalog Birimi'nde kataloglama işlemi tamamlandıktan sonra tekrar Otomasyon Birimi'ne gider. MARC kaydına 856 tagı eklenir ve teze çevrimiçi erişimi sağlamak için gerekli URL adresi girilir. Bu işlem her tez için iki veritabanında da yapılmaktadır. BLISS-Web üzerinden tarama yapılarak online erişimi kontrol edilen tez tekrar Katalog Birimi'ne gönderilir; burada tezin sistemde yayın durumu

düzeltilir ve son olarak sistemden ve basılısının fiziksel kontrolü yapıldıktan sonra basılı tez Reserve Bölümü'ne gönderilir.

## 5. Tez Bilgileri ve MARC Tag Eşleşmesi

<b>TAG</b>	<b>AÇIKLAMA</b>	<b>SIK OLARAK KULLANILAN ALTALANLAR</b>
008	Değişmez uzunlukta bilgiler içerir	
050	LC sınıflama no	#a kitap no #b yazar no
100	Yazar adı	#a İsim #b Sayısal isimler için #c Ad ile ilgili başlık ve kelimeler #d Doğum ölüm tarihi #q Yazarın açık adı
245	Materyal adı	#a Başlık #b Alt başlık #f Tarih aralıkları
260	Basım bilgileri alanı	#a Yer (:) #b Yayıncı (,) #c Yayın tarihi (.)
300	Fiziksel ölçü bilgileri alanı	#a Sayfa sayısı – volüm #b Resim kaydı #c Ölçü bilgileri
502	Tez, risale, söylev, nutuk notları	#a tez, makale, söylev vb.
504	Bibliyografya notu	#a Bibliyografya notu #b Referans numarası
520	Özet bilgileri, notlar	#a Özet, not, vb.
600-651	Konu başlıkları	#a İsim #d Doğum ölüm tarihi #x Alt alan konu başlığı #y Periyodlarla alt konu başlığı #z Coğrafik konu başlığı
653	Anahtar kelimeler	#a Anahtar kelime
856	Elektronik erişim	#3 Elektronik erişim notu #u Elektronik erişim adresi

Elektronik ortamda alınmayan tezlerin Türkçe ve İngilizce özetleri ayrı ayrı 520 tagına girilir. Türkçe ve İngilizce özet girerken basılıda bulunan formüllerin yazılımı ile ilgili problemler yaşandığı için formüller özette (formül) şeklinde gösterilir. 653 tagına yine Türkçe ve İngilizce olarak anahtar kelimeler verilir. Elektronik ortamda alınan tezler için 856 Elektronik erişim tagı kullanılır. Ulaşım metodu http olduğu için 1. indikatör'e 4 girilir. Altalan 3 ile erişim notu yazılır ve alt alan u ile teze tam metin erişim linki verilir.

## 6. Sonuç

Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi'nde tezlerin elektronik olarak tam metin erişimi tamamen BLISS olanaklarıyla sağlanmaktadır. Programla ilgili çalışmalar Bilgisayar Merkezi tarafından yapılmıştır. Kütüphane Otomasyon Birimi tezlerin elektronik ortamda sunulmasının yürütme kısmı ile ilgilidir. Bugün koleksiyonda 2203 adet tez mevcut olup bunun 353 adetinin elektronik ortamda tam metin erişimi mümkündür.

EK 1.

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU BAŞKANLIĞI  
T. C.  
SAYI : B.30.0.YDB.0.00.00.02/2196  
KONU :

710-MEM 6299/  
000737  
Bilkent / ANKARA  
11-01-1999

BİLKENT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 25.12.1998 tarih ve 98.52.3693 sayılı Yürütme Kurulu Kararı.

Yürütme Kurulu 52. Oturumunda ; Enstitülerinizde yapılmakta olan lisansüstü tezlerin gerek türkçe gerekse yabancı dildeki özetlerinin 1999 yılı itibariyle Üniversitenizin web sayfasında " tez özetleri " başlığı altında yayınlanmasına, ayrıca mümkün olduğu kadar önceki yıllarda hazırlanan tezlerde kapsayacak bir çalışma başlatılması doğrultusunda karar vermiştir.  
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Uğur BÜGET  
Başkan Vekili

DAĞITIM:

Üniversite Rektörlüklerine

( Tez özetleri elektronik formda öğrencilerden istenebilir )

ESBE MFBE  
Gereğini rica ederim.

15-1-99

Ate

Ate

WR

Ate



T.C.  
KÜLTÜR BAKANLIĞI  
TELİF HAKLARI VE SİNEMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Yukarıdaki fıkralarda sayılan tasarruf muameleleri henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanacak olan bir esere teaaluk etmekte ise batıldır." hükmünü amirdir.

Aynı Kanunun 52 nci maddesi uyarınca mali haklara ilişkin sözleşme ve tasarrufların yazılı olması ve konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi şarttır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, 5846 sayılı Kanunun değişik 25 inci maddesinde geçen "dijital iletim de dahil olmak üzere" ifadesiyle eserlerin internet ortamında web sayfalarında kamuya iletimine izin vermek veya yasaklamak hususlarında eser sahibine münhasır yetki tanınmaktadır.

Üniversiteniz bünyesinde hazırlanan tezlerin üniversiteniz web sayfasında yayımlanması, tezleri hazırlayan kişilerin bunları 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun ilgili maddeleri çerçevesinde üniversitenize teslim şartlarına bağlıdır.

Bu bağlamda tezlerin internet ortamında yayınlanması, tezlerin eser sahibi tarafından üniversiteye teslimi sırasında bu hususta izin verilmiş olmasına bağlıdır.

Bilgilerinizi rica ederim.

  
Özcan ÇETİN  
Bakan a.  
Genel Müdür

**EK 3.**

**Bilkent University**

**BİLKENT ÜNİVERSİTESİ  
TEZ VERİTABANI KABUL VE İZİN BELGESİ  
Thesis Database Submission and Permission Form**

<b>Student's name Öğrenci adı</b>	
<b>Institute Enstitü</b>	
<b>Thesis title (Turkish) Tez adı (Türkçe)</b>	
<b>Thesis title (English) Tez adı (İngilizce)</b>	

Tezimin İnternet'e konulmasını kabul ediyorum.

I hereby give permission for my thesis to be made available over the İnternet.

Date / Tarih : ...../...../.....

Signature / İmza : .....

Yukarıda kimliği yazılı öğrencinin tezi kütüphane tarafından, hem basılı hem de manyetik ortamda teslim alınmıştır.

A diskette and hard copy of the above listed student's thesis have been received by the library.

Date / Tarih : ...../...../.....

Name / Ad Soyad : .....

Signature / İmza : .....



## EK 4.

Enstitüler

17 Ekim 2000

Prof.Dr. Abdullah Atalar  
Rektör Vekili

130/AÝRY/DY/00/

Tez Veritabanı hk.

Bilkent Üniversitesi'nde verilen tezlerin bibliyografik bilgilerini içeren "TEZLER" veritabanı oluşturulmuştur. Bu veritabanı tezlerin tam metinlerini de saklayıp İnternet aracılığı ile dağıtımını yapabilmektedir.

20 Ekim 2000 tarihinden sonra Bilkent Üniversitesi'nde verilen bütün tezlerin tam metinleri TEZLER veritabanına konulacaktır. Bu nedenle tezi kabul edilen öğrencilerin mezuniyet işlemleri öncesi tezlerini manyetik ortamda Kütüphane Müdürlüğü'ne teslim etmeleri ve ekli formu Kütüphane Müdürlüğü'ne onaylatmaları gerekmektedir.

Tezler veritabanında PostScript veya PDF formatında saklanacaktır. 20 Ekim 2000 tarihinden önce yayınlanmış olup PS veya PDF formatında kopyası elde edilebilen tezler de istenirse veritabanına konulabilecektir.

Gereğini arz ve rica ederim.

---

Dr. Seyit Koçberber  
Bilgisayar Merkezi Müdürü

Ek: Tez Veritabanı Kabul ve İzin Belgesi

cc: Kütüphane Müdürlüğü